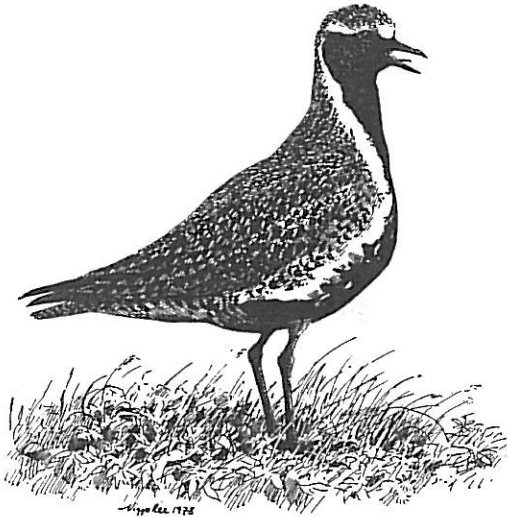

Heilo *Pluvialis apricaria*

Global utbredelse

Heiloen finnes fra Island i vest via Storbritannia og Skandinavia til NV-Sibir i øst.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Heiloen hekker i Sør-Norge vanlig på fjellet, i Rogaland og fra Møre og nordover også ved kysten. Underarten *apricaria* finnes i lyngheiene på Jæren og på skogsmyrer i Østfold, mens resten av den norske hekkebestanden tilhører underarten *altifrons* (Byrkjedal 1978a). Denne inndelingen av heiloen i underarter er ikke allment akseptert. Mange regner alle heiloer til samme underart (f.eks. Piersma 1986), da det finnes stor variasjon i draktkarakterene hos heilo de fleste steder (Cramp & Simmons 1983). Heiloen hekker på åpne heier i bjørke- og vierbeltet og på trebare lyngheier ved kysten. I Finnmark hekker den også i åpninger i bjørkeskog (I. Byrkjedal pers. medd.).

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Den norske hekkebestanden av heilo er av Kålås & Byrkjedal (1981) grovt anslått til ca. 130.000 par fordelt på 60.000 i Sør-Norge (t.o.m. Nord-Trøndelag) og 70.000 i Nord-Norge. (Atlas-komiteens anslag er vesentlig lavere, se Tabell 1). Norge har etter Island den største bestanden av heilo i Europa (Piersma 1986). Bestanden i områdene ved Jæren har gått kraftig tilbake siden 1800-tallet (Haftorn 1971), trolig som en følge av oppdyrking. Det samme har også vært tilfelle med den sør- og mellom-svenske bestanden (SOF 1990), og populasjonene i land som Danmark og Tyskland er nå svært reduserte (Piersma 1986). Hvordan bestandsutviklingen har vært for fjellene i Norge vites ikke. Her har det ikke skjedd markerte habitatendringer, og heiloen er fortsatt en meget vanlig art i norske fjellområder. I perioden 1978-1987 har bestanden i Finland trolig gått tilbake, mens bestandene i Danmark og Sverige trolig har vært stabile (Koskimies 1992).

Hekkebiologi

Heiloen er sosialt monogam, og parbåndet kan vare livet gjennom. Når heiloene ankommer hekkeplassene, kan store deler av hekkeområdene være dekket av snø. Fuglene sprer seg da utover de rabbene som er bare for snø (Byrkjedal 1985a). Fuglene er territoriale, og forsvare reiret og området rundt dette gjennom hele hekkesesongen. Det er hovedsakelig hannen som står for territorieforsvaret. Territoriet markeres gjennom et karakteristisk fluktspill med stive, avmålte vingeslag. Av og til kan også flere fugler fly sammen under fluktspillet. Reiret legges som regel på tørre lav-, starr-, eller lyngrabber med bare 2-3 cm. vegetasjonshøyde, og reirgropa er fôret med lav og visne strå. De fire eggene legges i april/mai (sørlige kyststrøk) eller mai/juni (i fjellet). Enkelte ganger legges kull på 2 eller 3 egg, i bestanden på Jæren gjelder dette særlig kull som er lagt seint i sesongen (Byrkjedal & Kålås 1985). Beggekjønn rugereggene, hannen om dagen og hunnen om natta (Byrkjedal 1985a). Selv om fuglene forsvare territorier i rugetida, kan de forlate disse for å søke føde andre steder når de ikke ruger (Byrkjedal 1985a). Eggene ruges i 27-31 døgn, og ungene forlater reiret få timer etter klekking. Begge foreldrene passer på ungene, som blir flygedyktige etter ca. 1 måned. Nyklekte unger er meget mobile, og kan i løpet av få dager etter klekkingen vandre langt bort fra det opprinnelige reirterritoriet (Byrkjedal 1985a). Hunnene kan av og til forlate kullene og overlate resten av oppfostringen til hannene seint i ungeperioden (Byrkjedal 1978b).

Trekkforhold

Heiloene forlater landet fra slutten av juli til september/oktober, voksenfuglene drar først. Under høsttrekket sees heilone ofte i flokker på dyrket mark. De norske heiloene overvintrer fra Storbritannia og Mellom-Europa til Middelhavet. De kommer tilbake til vårt land fra slutten av mars (lavlandet / kysten) til begynnelsen av mai. Spesielt ved seine vårer kan flokker av heilo beite på innmark i lavlandet om våren i påvente av snøsmelting i høyere liggende strøk (egne obs.). Noe av pardannelsen skjer trolig i slike vårflokker, eller kanskje til og med i vinterkvarterne.

Peder Fiske

Heilo *Pluvialis apricaria*

856 ● Konstatert hekking

627 ● Sannsynlig hekking

228 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

